

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
Протокол № 2 від 01.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ЛОГІКА ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**А Освіта
А1 Освітні науки
третій (освітньо-науковий)
«Освітні, педагогічні науки»
обов'язкова
українська**

Розробник:
к.п.н., доцент
кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу

Вікторія ПЕТРЕНКО

Завідувач
кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу

Тетяна ПОГОРЕЛОВА

Гарант програми:

Олександр ШУМСЬКИЙ

Харків
2025

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни “Методологія та логіка педагогічних досліджень” для здобувачів ступеня філософії складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня навчання: “Освітні, педагогічні науки (Науки про освіту)” денної та заочної форм навчання.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування методологічної компетентності щодо педагогічного дослідження, яка передбачає засвоєння майбутніми фахівцями теоретико-методологічних основ наукової галузі, що дозволить їм проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-педагогічну діяльність.

Контент навчальної дисципліни “Методологія та логіка педагогічних досліджень” для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії визначається понятійним міжпредметним зв’язком між курсами «Методологія та організація наукових досліджень», «Філософія науки», «Математичні методи, моделі та інформаційні технології у наукових дослідженнях», «Дизайн та проектування навчальної діяльності».

Об’єктом дисципліни є набуття компетентності реалізовувати виконання професійних функцій в межах науково-дослідної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні аспекти педагогічного дослідження

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН01	ЗК1
РН02	СК1, СК7
РН03	ЗК2
РН07	СК1, СК6, СК7
РН12	ЗК3, СК1
РН13	СК1

де, ЗК1. Оволодіння загальнонауковою компетентністю спрямованою на формування системного наукового світогляду у предметній області і професійній діяльності;

ЗК2. Здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань;

ЗК3. Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень із застосуванням кращих практик у професійній діяльності;

СК1. Здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень в освітній сфері;

СК6. Здатність до впровадження та оприлюднення результатів власних досліджень з педагогіки;

СК7. Здатність до аналізу, узагальнення та застосування міжнародного досвіду у сфері освіти;

РН 01. Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями в освітній сфері.

РН 02. Організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження в освітній сфері на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв'язання актуальних проблем теорії та практики.

РН 03. Демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, критичного мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших.

РН 07. Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань в освітній галузі.

РН 09. Обирати та використовувати загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень в освітній галузі, зокрема з використанням сучасних методів та технологій обробки інформації.

РН12. Застосовувати навички планувати та управляти часом підготовки дисертаційного дослідження, формулювати мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, формувати структуру і розробляти план дослідження, використовувати методи дослідження, адекватні досліджуваним процесам і явищам, створювати обґрунтовані та достовірні нові знання через оригінальні дослідження, якість яких відповідає вимогам сучасного розвитку наукових досліджень на міжнародному рівні.

РН 13. Застосовувати загальні статистичні методи моделювання освітніх процесів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Парадигми, методологічні підходи до об'єкта педагогічного пізнання, методи дослідження

Тема 1. Основні поняття і категорії наукової методології. Логіка і повнота педагогічного дослідження.

Тема 2. Методологічні підходи до об'єкта педагогічного пізнання.

Тема 3. Методи педагогічного пізнання.

Тема 4. Наукова комунікація.

Змістовий модуль 2. Логіка і функціональна повнота педагогічного дослідження

Тема 5. Теоретичний аспект педагогічного дослідження: теорія педагогічної системи і педагогічного процесу.

Тема 6. Педагогічна система, характеристика інваріантних компонентів.

Тема 7. Педагогічна технологія, характеристика її етапів

Тема 8. Побудова моделі педагогічного процесу, її структурна й функціональна повнота.

Перелік практичних (семінарських) питань та завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Основні поняття і категорії наукової методології.	Розкрити сутність наукової методології та її роль у педагогічному дослідженні. Охарактеризувати основні

Логіка і повнота педагогічного дослідження.	методологічні поняття і категорії (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, методи дослідження).
Тема 2. Методологічні підходи до об'єкта педагогічного пізнання.	Охарактеризувати основні методологічні підходи до педагогічного пізнання (системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, аксіологічний тощо). Визначити їх пізнавальні можливості та обмеження.
Тема 3. Методи педагогічного пізнання.	Обґрунтувати вибір методів відповідно до мети, завдань і гіпотези педагогічного дослідження.
Тема 4. Наукова комунікація.	Розглянути сутність і форми наукової комунікації в педагогічних дослідженнях (наукові публікації, конференції, дискусії, рецензування). Охарактеризувати вимоги до академічної доброчесності, наукового стилю мовлення та оформлення результатів дослідження.
Тема 5. Теоретичний аспект педагогічного дослідження: теорія педагогічної системи і педагогічного процесу.	Розкрити зміст теорії педагогічної системи та педагогічного процесу як теоретичної основи педагогічного дослідження. Охарактеризувати взаємозв'язок основних елементів педагогічного процесу.
Тема 6. Педагогічна система, характеристика інваріантних компонентів.	Проаналізувати взаємозалежність компонентів та їх вплив на ефективність функціонування педагогічної системи.
Тема 7. Педагогічна технологія, характеристика її етапів.	Розкрити сутність поняття «педагогічна технологія» та її відмінність від методики навчання. Охарактеризувати основні етапи педагогічної технології (проектування, реалізація, діагностика, корекція).
Тема 8. Побудова моделі педагогічного процесу, її структурна й функціональна повнота.	Побудувати модель педагогічного процесу з урахуванням мети, змісту, методів, форм і очікуваних результатів, обґрунтувати її наукову доцільність.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Основні поняття і категорії наукової методології. Логіка і повнота педагогічного дослідження.	Проаналізувати логіку та етапи власного педагогічного дослідження, вимоги до його наукової обґрунтованості, цілісності та повноти. Скласти структурну схему логіки педагогічного дослідження.
Тема 2. Методологічні підходи до об'єкта педагогічного пізнання.	Проаналізувати доцільність застосування різних методологічних підходів для дослідження конкретного педагогічного об'єкта власного дослідження.

Тема 3. Методи педагогічного пізнання.	Обґрунтувати вибір власного методів педагогічного дослідження відповідно до мети, завдань і гіпотези педагогічного дослідження.
Тема 4. Наукова комунікація.	Проаналізувати роль наукової комунікації у поширенні та верифікації педагогічного знання.
Тема 5. Теоретичний аспект педагогічного дослідження: теорія педагогічної системи і педагогічного процесу.	Проаналізувати можливості використання теоретичних моделей у дослідженні педагогічних явищ і процесів.
Тема 6. Педагогічна система, характеристика інваріантних компонентів.	Проаналізувати взаємозалежність компонентів та їх вплив на ефективність функціонування педагогічної системи.
Тема 7. Педагогічна технологія, характеристика її етапів.	Проаналізувати умови ефективного впровадження педагогічних технологій у освітній процес.
Тема 8. Побудова моделі педагогічного процесу, її структурна й функціональна повнота.	Побудувати модель педагогічного процесу з урахуванням мети, змісту, методів, форм і очікуваних результатів, обґрунтувати її наукову доцільність.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності аспірантів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних освітніх технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (Тема 1), міні-лекції, (Тема 5), мозкові атаки (Тема 8), навчальна дискусія (Тема 4), розгорнута бесіда (Тема 3, Тема 7), дискусії (Тема 2), проєктна робота (Тема 6).

Практичне заняття передбачає інтенсивну роботу в аудиторії. Воно проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем або аспірантами, «круглого столу». На практичному занятті відбувається обговорення самостійно підготовлених аспірантами доповідей, презентацій, повідомлень та ін. Основними формами практичного заняття є розгорнута бесіда, диспут, «круглий стіл», семінар, презентації.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей здобувачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100).

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна сума – 60).

Залученість здобувачів до освітньої діяльності на практичному занятті оцінюється у 10 балів, в цілому кожне заняття (50 балів за семестр), самостійна робота – 5 балів (15 балів за семестр), поточний контроль (тестування) – 10 балів (20 бали за семестр), виконання та презентація індивідуальної роботи оцінюється у 15 балів.

Семестровий контроль: Залік. Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Асертивність в освітніх та педагогічних стратегіях для інституційної конкурентоспроможності Assertiveness in Educational and Pedagogical Strategies for Institutional Competitiveness / Ed.: Connie Atristain-Suárez, Susana Castaños-Cervantes. – Palgrave Macmillan Cham, 2025. – 284 p. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-58885-3#overview>
2. Борова Т.А. Педагогічний консалтинг: навч.посіб. / Т.А.Борова, З.В.Рябова, Г.Ю.Кравченко, О.О.Почуєва. – Луцьк: Терен, 2019. – 324 с.
3. Залучення іноземних студентів на основі досліджень: Модель дослідження-тандему Research-Based International Student Involvement: The Research-Tandem Model / Ed.: Maria Virginia Machado Dazzani, Kristine Stadskleiv, Min He, Luca Tateo. – Springer Cham, 2025. – 258 p. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-78837-6>
4. Закон України Про вищу освіту. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
5. Пихтіна Н.П. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник / Н. П. Пихтіна. Київ : КНТ, 2021. 198 с.

Додаткова

6. Borova, T., Petrenko, V., Ved, T. and Pyvovarov, V. (2021). Developing Students' Transversal Competences Through Cultivation of Health Literacy Competence. Marketing of Scientific and Research Organizations. 40. 35-52. doi: 10.2478/minib-2021-0008.
7. Developing Sustainability Competences Through Pedagogical Approaches: An International Study of University Students / Ed.: Rodrigo Lozano, Maria Barreiro-Gen, Francisco J. Lozano. – Springer Cham, 2025. – 178 p. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-86035-5>
8. Chekhratova, O., Kovalenko, O., Petrenko, V., Pohorielova, T., & Ved, T. (2022). Developing students' autonomy and responsibility via promoting digital and media literacy in an English-language classroom. Revista Amazonia Investiga, 11(52), 15–23. Page 59 of 60 *Corresponding author IJEE (Indonesian Journal of English Education), 11 (1), 2024 P-ISSN: 2356-1777, E-ISSN: 2443-0390 | DOI: <https://doi.org/10.15408/ijee.v11i1.34851> This is an open access article under CC-BY-SA license (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>) <https://doi.org/10.34069/ai/2022.52.04.2>
9. O. Sushchenko, T. Borova and V. Petrenko, "Measuring Engineering Students' Emotional Competence With Qualimetric Instruments," 2023 IEEE 5th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES), Kremenchuk, Ukraine, 2023, pp. 1-5, doi: 10.1109/MEES61502.2023.10402509 .

Інформаційні ресурси в Інтернеті

10. Еразмус+ : Корисні посилання та банери. – Інтернет ресурс: <https://erasmusplus.org.ua/korysni-posylannya-ta-banery/>
11. Міністерство освіти і науки України. - <https://mon.gov.ua/>
12. Сайт ХНЕУ ім.С.Кузнеця – Інтернет ресурс: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7129>